

**UNIVERSITATEA DE ARTĂ ȘI DESIGN
CLUJ-NAPOCA**

Domeniul de Doctorat: Arte Vizuale

**DESPRE SPIRITUAL ȘI IDENTITATE
ÎN ARTA MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

DOCTORAND:

ADRIAN COSMA

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

PROF. UNIV. DR. IOAN SBÎRCIU

Cluj – Napoca, 2019

ARGUMENT

Cercetarea de față analizează și dezvoltă subiecte examinate în studii personale anterioare privind lumea noastră interioară, procesul creativ și dezvoltarea limbajului vizual, analizând și recontextualizând în cadrul a două proiecte picturale concepte legate de dimensiunea spirituală și identitate.

Am considerat important de studiat într-o primă etapă contextul în care operele de artă sunt create, influența acestuia asupra artistului, a modului său de a se exprima și a limbajului vizual pe care îl dezvoltă.

De asemenea am evidențiat și conturat câteva concepte și noțiuni legate de *emoții, procesul creativ, lumină, identitate, sine*, relevante pentru cercetarea de față. În această direcție am cercetat cum emoția artistică, intuiția și imaginația bazată pe o „conștientizare estetică” despre care vorbește Albert Einstein sau pe o „intuiție vizuală structurală” studiată de Dr. Martin Kemp, ghidează cercetători și spiritul explorator al artiștilor spre o sintetizare a teoriilor și formelor legate de natura înconjurătoare și univers.

Pe toată perioada acestui demers științific am urmărit interacțiunea permanentă dintre știință și artă, raportul dintre tehnologie și exprimarea limbajului vizual, în momente cheie ale istoriei, începând din perioada Renașterii și Revoluției Științifice până în modernism și contemporaneitate.

Exemple concrete sunt prezentate în capitolul II, în care am evidențiat cum dezvoltarea tehnologică influențează percepția noastră și modul de a înțelege lumea înconjurătoare, generând o abstractizare a modului de comunicare și a limbajului vizual creat de artiștii moderni și contemporani.

În special spre sfârșitul secolului al XIX-lea începutul secolului XX, relația dintre știință și artă devine tot mai apropiată și odată cu această fuziune suntem martorii redefinirii simbolurilor și semnificațiilor religioase, manifestării tot mai evidente a diversității și contradicțiilor, a conflictelor ideologice, etnice și culturale.

În etapa ulterioară investighez preocupările și interesul manifestat în arta modernă și contemporană de artiști care au ridicat întrebări și căutat răspunsuri, cu privire la dimensiunea spirituală a culturii zilelor noastre și am urmarit originile pe care aceștia le-au căutat în vechile tradiții cum ar fi arta primitivă sau arta populară.

Preliminar descrierii conceptelor și metodei de lucru a celor două proiecte picturale am explicat noțiuni ce gravitează în jurul termenilor *religios* și *spiritual*, în care spiritualitatea face referire la lumea interioară și crezul interior, implicând o căutare permanentă a identității de sine.

Capitolul IV oferă o descriere amplă a proiectelor în care explic semnificația simbolurilor și patternuri-lor folosite, precum și detalii legate de tehnica și metoda de investigare a fiecărui concept în parte. Prin atenția deosebită pe care o acord grafitului,

în studiile de desen, atrag atenția asupra calităților sale plastice neexplorate, a proprietăților multiple descoperite în grafen și șanselor care le oferă cercetătorilor din diferite domenii de a revoluționa tehnologia viitorului în următoarele decenii.

Potențialul real pe care cercetarea de față îl oferă constă în invitația spre o conștientizare a infinitelor posibilități de exprimare, reprezentare și înțelegere a noi mijloace de comunicare, noi modalități de a percepe și experimenta mediul înconjurător, cercetând multiple forme de vizualizare a fenomenelor și ideilor despre realitate.

Nu vom cunoaște impactul real al eforturilor noastre de gândire până nu le transformăm în eforturi reale, în acțiune. Rezultatul final al căutărilor concretizate într-o lucrare de artă e bazat pe o anumită certitudine, construită pe experiența artistului acumulată în timp, controlată, măsurată și manipulată de către acesta, prin diferite metode, într-o anumită direcție.

Capitolul I

EXPRIMAREA ARTISTICĂ. CONTEXT ȘI PERSPECTIVE

Analizând condițiile și contextele anumitor perioade istorice, începând din timpul secolelor al XIV-lea și al XVIII-lea, al Renașterii și Revoluției Științifice, am ales câțiva pictori reprezentativi pentru tema studiată și realizat o expunere succintă, dar relevantă, de la invențiile și inovațiile aduse de Leonardo Da Vinci în diferite domenii, la studiile elaborate ale lui Vermeer prezumtiv efectuate cu ajutorul camerei obscure și observațiile lui Turner asupra efectelor luminii și atmosferei în natură.

În acest capitol examinez modul în care arta combină emoția artistică și spiritul explorator al artistului care mereu a încercat să-și exprime trăirile afective lăsându-se ghidat și bizuindu-se în primul rând pe intuiție și simțire, iar mai apoi pe rațiune.

Influența emoțiilor asupra creației artistice și limbajului vizual, ținând cont de valențe, proprietățile fenomenologice și cognitive, credințe și convingeri, e relaționată la experiența și voința de a construi în jurul unei idei.

Urmărind geniul lui Leonardo Da Vinci (1452 – 1519) observăm cum înțelegerea unui fenomen, printr-o analiză riguroasă și studiu aprofundat, are drept consecință o mai bună exprimare, reprezentare a elementelor, manifestărilor și proceselor ce stau la baza acestuia. De asemenea înțelegem cum dorința se exprimă prin limbaj, iar perfecționarea tehnicilor de redare și reprezentare a limbajului artistic, implică un angajament, un plan de acțiune, resurse, cunoaștere și control.

Atenția deosebită a lui Johannes Vermeer (1632 – 1675) privind detaliul fotografic, maniera artistică și în special modul de reprezentare a reflexiei luminii pe anumite obiecte ne indică informații referitoare la efectele optice, cum ar fi accente de lumină estompate sau lumina difuză, observate pe imaginile formate în interiorul camerei obscure.

Joseph Mallord William Turner (1775 - 1851) reprezintă lumina și ideea eternității, a sublimului, într-o viziune originală ce-i va conferi titlul de „pictor al luminii” și care a influențat generațiile de artiști care-i vor urma.

După cum putem observa în pictura „Furtună de zăpadă”(1842) precum și în întreaga sa operă, aparentul haos creat de forțele dezlănțuite ale naturii e reprezentat într-o anumită ordine, un echilibru și o armonie ce justifică analogia cu ultimele descoperiri științifice, din acea vreme, privitor la magnetism, mișcare și electricitate, care au schimbat modul de a înțelege natura și fenomenele care ne înconjoară.

Observând studiile și descoperirile asupra proprietăților de undă și particulă a luminii, realizate în domeniul științific după 1800 de cercetători ca James Clerk Maxwell și modalitățile de reprezentare ale acesteia în artă de pictori ca Monet și Seurat, în aceeași perioadă de timp, distingem anumite similitudini care ne confirmă interdependența dintre artă și știință, dintre intuiție, imaginație și rațional.

Compar teoriile pictorului Wasily Kandinsky și ipotezele sale legate de faptul că „artistul poate exprima orice formă care-i este apropiată sufletului, atâta timp cât rămâne pe terenul formelor împrumutate din natură”, cu studiile biologului și cercetătorului american Dr. Bruce Lipton privind percepția, înțelegerea naturii înconjurătoare și influențele acesteia asupra sinelui (percepție, emoție, gândire), comportamentului, credințelor și convingerilor interioare.

În cercetările sale legate de studiul celulei umane și mecanismele la nivel molecular ce controlează expresia patologică a unei celule, Dr. Bruce Lipton descoperă și observă cum la nivel molecular conștiința mediului interferează cu reglajele genetice și ghidează evoluția organismelor; la nivel uman percepția fiecăruia dintre noi influențează convingerile noastre. Credința noastră fiind expusă și conectată la mediul înconjurător și evenimentele ce ne afectează, depinde predominant de percepția celulară asupra acestuia.

Comportamentul pe care îl exprimăm e o reflecție a semnalelor care le primim din mediul înconjurător. Comportamentul nostru nu vine din interior, e mai mult o reflecție a ceea ce vedem în exterior. El este conectat cu mediul înconjurător printr-o conștientizare a acestuia cu ajutorul simțurilor și senzațiilor. Percepția constă în modul în care „citim” mediul înconjurător și răspundem acestuia. Percepția noastră asupra naturii înconjurătoare poate rescrie codul nostru genetic, deoarece genele pot fi adaptate convingerilor și credințelor noastre. Funcția minții e să creeze coerența, interconexiunea logică între convingerile noastre și realitatea pe care o experimentăm.

Contribuțiile remarcabile ale chimistului francez Michel Eugene Chevreul prin estetica contrastului simultan al culorilor sau producerea unei palete de culori de nuanțe primare și intermediare, precum și studiul calităților estetice ale culorii și asocierile la nivel psihologic descrise într-un cerc intitulat: „Interpretarea alegorică, simbolică și mistică a culorii” în 1809 sau „Teoria Culorilor” publicată în 1810 de filozoful german Goethe, au avut influențe considerabile asupra artiștilor moderni din

Europa, în particular asupra Impresionismului, Neo-Impresionismului, Fovismului sau Orfismului.

Înțelegerea conceptului de 'identitate', precum și modul în care poate fi relaționat la termeni asociați cum ar fi 'sinele', ne deschide câteva direcții de examinare în cadrul cercetării de față. Conștientizarea sinelui raportată la percepție implică înțelegerea termenilor de 'conștiință de sine', 'înțelegerea de sine' și 'autocunoaștere'. Pe baza studiilor sale asupra creștinismului, hinduismului, budismului, taoismului și altor tradiții, psihanalistul elvețian Carl Gustav Jung considera călătoria pe care o parcurgem spre autocunoaștere o căutare esențială pentru descoperirea atât a *sinelui* cât și a *Divinului* din noi.

Analizând contextele în care anumite opere de artă au luat naștere, am observat felul în care acestea au influențat procesul creativ, ajutat la dezvoltarea elaborată a unor idei și concepte, generând noi curente artistice.

Capitolul II

ABSTRACTIONISM ȘI TEHNOLOGIE

Am considerat relevant de studiat în acest capitol modul în care dezvoltarea tehnologiei influențează exprimarea artistică și abstracționarea limbajului vizual plastic, și de asemenea felul în care artiștii extind orizontul posibilităților de exprimare, reprezentare și înțelegere a noi forme de comunicare, noi modalități de a percepe și experimenta mediul înconjurător, cercetând modalități de vizualizare multiple a fenomenelor și ideilor despre realitate.

În secolul XXI cele mai dinamice lucrări de artă depășesc granițele conceputului de 'atelier', acesta devenind un laborator, unde artiștii testează întrebări legate de cultură, filozofie și societate, conectate la cercetările științifice și tehnologice de ultimă oră. Munca artiștilor variază, combinând mai multe discipline ca microbiologia, științele fizice, tehnologii informaționale, biologia umană și sistemele vii, cinetica și robotica, absorbind informații pornind de la domeniul geneticii și schimbarea climei, la realitatea virtuală și inteligența artificială.

Acest mod de abordare ne oferă posibilitatea de a conștientiza dinamica interrelației artist - concept și tehnica folosită, între principii estetice – convențional și neconvențional, între șansă, accident, dezordine, imperfecțiune, pasivitate și neprevăzut relaționate la planificare avansată prin calcul și controlul procesului creativ de la început până la execuția și finalizarea reprezentării vizuale. Asemenea teoriei și aspectului empiric de „accident controlat” al Universului, creativitatea umană încearcă să explice și soluționeze mereu principii de bază ce țin de rațional și irațional, ordine și haos, logic și illogic, determinat și nedeterminat, controlat și necontrolat.

Am ales câteva exemple comparând într-o primă etapă două imagini. În una dintre aceste imagini informația științifică e monitorizată de cercetatori fiind captată, procesată și optimizată sub forma reprezentărilor vizuale și sonore. A doua imagine reprezintă un detaliu din ciclul de picturi abstracte „Cuști” ('Cages'), intitulat de Gerhard Richter după ideile compozitorului experimental American, John Cage (1912 – 1992) și inspirat de sunetul ambiental și tăcere, de asemenea de compoziția intitulată „Patru minute, treizeci și trei secunde”.

Vizualizarea frecvenței și a intensității sunetelor înregistrate cu ajutorul spectrogramei, precum și observarea detaliului din „Abstraktes Bild 858 – 3” ne ajută să identificăm și să comparăm componentele rezultate în urma comunicării iraționale și raționale, diferențe și similitudini între comunicarea rațională dintre oameni și patternurile, semnele observate și sunetele înregistrate din natura înconjurătoare, compara și reevalua noțiuni legate de ritm, tonalitate, frecvență, luminozitate, contrast, intensitate sau studia frecvențele diferitelor tonuri muzicale și cromatice.

Analiza unor astfel de imagini ne oferă perspective legate de percepția și complexitatea reprezentărilor vizuale și auditive în artă și știință.

Aceste observații ridică întrebări cum ar fi : Cum percepția umană e relaționată la înțelegerea estetică?

Artiștii contemporani au posibilitatea de a utiliza tehnologiile avansate, lăsându-se absorbiți de energiile prezente în câmpul electromagnetic, încercând să găsească modalități de a le înțelege și de a le explora potențialul în domeniul vizual plastic. În acest sens atât conștientizarea, cât și valorificarea potențialului fenomenelor electromagnetice e esențială.

În anii reeți proiecte, conferințe, spectacole, concerte muzicale s-au concentrat asupra temelor care fac informația electromagnetică vizibilă, audibilă sau tactilă, căutând răspunsuri cu privire la dualitatea fascinație/riscuri de a trăi într-un mediu în care explorăm și exploatăm tot mai mult „informația invizibilă”.

Timo Arnall, director de creație la BERG în Londra, cercetător la Școala de Arhitectură Oslo & Design și alte instituții de renume, dezvoltă cu diferiți designeri proiecte colaborative bazate pe tehnologia ce gravitează în jurul explorărilor vizuale și comunicării.

De exemplu proiectul „Imateriale” se referă la potențialul crescut de dezvoltare al interfețelor și infrastructurilor invizibile. Acest proiect studiază fenomenele și mecanismele infrastructurilor tehnologice prin tehnici vizuale, fotografice, narrative, animate și cinematografice, traduse și reprezentate în expresie vizuală.

Lisa Park este un artist interdisciplinar care dezvoltă o serie de proiecte folosind biosenzori ca o modalitate de manifestare și vizualizare a trăirilor sale interioare. În proiectele „Eunoia” și „Eunoia II”, folosește ca instrument de auto-monitorizare EEG (electrocefalograma), pentru a înregistra activitatea electrică

cerebrală și interpreta reacții emoționale personale. Ea este inspirată, în acest proiect, de definițiile celor 48 de emoții prezentate de filozoful Baruch Spinoza în cartea sa „Etica”(1677).

Principiile de bază a funcționării instalației sunt similare cu cele studiate de cimatică și anume cu studiul sunetului asupra materiei. Cimatica e bazată în esență pe faptul că orice celulă a organismelor vii rezonază la anumite frecvențe particulare de sunet. Unul dintre experimentele remarcabile ale cercetătorului japonez, Masaru Emoto surprinde, prin documentări fotografice, efectul puternic al sunetului asupra cristalelor de apă.

Am considerat important de menționat tehnica dezvoltată de Dr. Konstantin Korotkov, similara fotografiei Kirlian și numită: „Vizualizarea prin intermediul descărcării în gaz”, GDV (Gaz Discharge Visualization) prin care câmpurile de energie emanate de corpul uman pot fi vizualizate în timp real, fiind studiate activitatea funcțională și întregul spectru de procese ce stau la baza unui organism. Dr. Korotkov este interesat de felul cum „*prin intențiile și emoțiile noastre putem influența în mod direct mediul înconjurător*”.

Fotografia Kirlian e inspirată dintr-o serie de tehnici fotografice folosite să capteze imaginea unui obiect expus unui câmp electric de înaltă tensiune și frecvență. E numită după Semyon Kirlian, care în 1939 a descoperit că dacă un film fotografic e așezat pe o placă conductoare conectată la o sursă de voltaj înalt, creează o expunere înregistrată pe placa fotografică, ce arată o siluetă a obiectului înconjurat de o aură luminoasă, înconjurat de un halou luminos policrom. Tehnica a fost cunoscută sub diferite nume: electrografie, electrofotografie, bioelectrografie, efect corona, fotografie Kirlian, etc. Cercetătorii au descoperit că diferitelor stări funcționale ale organismului, le corespund culori specifice care diferă de starea fiziologică a fiecărui organism.

Urmărind o estetică vizuală ce studiază structuri organizaționale similare, însă ce urmărește principii diferite, Jason Salavon examinează o punte de legătură între sfera tehnologică, cultura digitală și artă. El generează și reconfigurează mari cantități de material vizual informativ legat de ideea de trivial și familiar. Proiectele sale studiază noi pattern-uri, explorând relația dintre parte și întreg, dintre individ și grup. Manifestând o atracție pentru cultura pop și viața cotidiană, artistul încorporează cu regularitate în lucrările sale referințe familiare și material informativ inspirat din documente, reviste și publicații comune. Acestea dezvăluie generalități culturale, sugerând excesul de informație și manipulare generat de mediile digitale, care reflectă realitatea vieții contemporane.

Tehnologia ne-a ajutat să introducem, în timp, vizualizării ideea de pre-vizualizare și post-vizualizare, ce schimbă modul de abordare al procesului creativ. Unul din domeniile în care aceste concepte sau dezvoltat și au aplicabilitate e industria cinematografică.

Semnificația acestor studii constă în conceperea unor modele de structuri creative de gândire diferite și descoperirea unor forme de procese cognitive menite să opereze în scopul descoperirilor inovatoare și promovării valorilor culturii, artelor și științelor.

Capitolul III. SPIRITUALUL ȘI EXPRIMAREA ARTISTICĂ MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ

În acest capitol analizez relația dintre spiritual și procesul creativ în artele vizuale, mai exact felul în care acest mod de abordare, înțelegere și dezvoltare a lumii interioare influențează exprimarea artistică. Acest studiu urmărește înțelegerea fenomenului spiritualității în artele vizuale din modernism până în contemporaneitate, examinând contextele, schimbările și posibilitățile de cultivare și exprimare a spiritualității în lumea artei.

De la căutarea spiritualității pictorului religios la dimensiunea spirituală a artistului decorativ și apoi la valorile spirituale căutate de pictor ca artist plastic, am evidențiat diferențele și similitudinile, semnificația și valoarea termenilor *religios* și *spiritual*.

Perioada Iconoclasmului Bizantin a generat dezbateri contradictorii și recontextualizări privind rolul imaginilor în cultul venerării și tradiției religioase.

În secolul al XVI-lea, icoana iese din cadrul specific liturgic și devine obiect de comerț, reprezentanți ai școlii cretane, pictori ca Theofan Grecul, Georgios Klontzas, Micheil Damaskinos, Emmanuel Lambardos introducând un obicei, care contrazicea vechea tradiție bizantină, începând să semneze și dateze icoanele pictate.

În timpul Evului Mediu, Școala de la Heptanese a oferit artiștilor bizantini o libertate de exprimare care i-a determinat să renunțe treptat spre sfârșitul secolului al XVII-lea la vechiile tehnici și convenții bizantine, creând prima mișcare artistică modernă din Grecia. Puternic influențați de Barocul Italian și pictorii Flamanzi, artiștii au început să introducă în lucrările lor noi elemente stilistice și subiecte incluzând scene de gen, peisaje și natura statică.

Renașterea în Italia conectează Evul Mediu cu Epoca Modernă, constituind prima și probabil cea mai avangardistă epocă din istoria artelor vizuale. Figuri din Sfânta Familie au început să fie reprezentate într-un mod firesc, într-o manieră cu totul neobișnuită în comparație cu reprezentările din arta Bizantină și Gotică, oferind dimensiunii spirituale o formulă estetică nouă.

Consider această perioadă unul din momentele cheie, care diferențiază și face trecerea de la gândirea de tip dogmatic și canonic, la o gândire și exprimare liberă, care chestionează estetica, convențiile artistice și intelectuale, precum și metodele de exprimare artistică.

Marc Chagall (1887 – 1985) este unul din pionierii modernismului care credea în universalitatea credinței, experimentând și sintetizând în opera sa idei inovatoare ce stau la baza unor curente ca și cubismul, simbolismul, fovismul sau surrealismul.

Am urmărit perioada în care Chagall explorează vitraliile și mi-am concentrat atenția asupra vitraliului central din partea de est a bisericii „All Saints' Church” din Tudeley, Kent, Anglia, instalat în 1967, care în opinia mea reprezintă unul dintre cele mai grăitoare dovezi artistice de transpunere narativă a unei idei personale, inspirată din evenimentele tragice ale unei familii tradiționale a zilelor noastre, într-o viziune plastică modernă, ce reunește imagini marcante din trecutul biblic cu spiritualitatea contemporană.

Această mărturie a credinței sintetizată într-o viziune modernă, ne ajută să reflectăm asupra dramei umane capabile să tranșeze dimensiunea existenței dincolo de dogmele religioase, curente culturale și identitatea națională.

Wasily Kandinsky (1866 – 1944) este probabil cel mai reprezentativ artist care a studiat posibilitatea creării unui limbaj spiritual universal, un vocabular vizual de forme abstracte și culori, prin care să transmită spiritualitatea profundă și intensitatea emoțiilor umane. În cartea sa „Despre Spiritual în Artă” analizează interrelația dintre culoare și sunet, atragând atenția asupra „percepției auditive a culorii” și posibilităților reale de cultivare a spiritualității și conectare la „toate acele scipiri importante ale vieții interioare”.

Brâncuși prezintă culturii occidentale, noi motive plastice inspirate din arta cioplitelui, care asemenea artelor primitive și tribale din Africa, Oceania, Australia, America și Sud - Estul Asiei, e conservată în vechea tradiție ancestrală a poporului român și arta populară românească. Introduce de asemenea noi concepte și elemente tehnice în sculptura modernă cum ar fi: tăietura directă („la taille directe”) și „fidelitatea, respectul față de material”, concepții primitiviste devenite prin el generale în epoca modernă. El caută prin simplificarea formei, calea spre origini, spre esența lucrurilor, dezvăluind lumii occidentale, într-o nouă viziune dimensiunea sacră a realității.

În 2016 Academia Regală de Artă din Londra prezenta operele unora dintre cei mai de seamă reprezentanți ai curentului Expresionist Abstract în cadrul unei expoziții monumentale ce reunea energia infinită și forța creatoare din anii '50 ai New York-ului, transfigurate într-o experiență spirituală inedită.

Asemeni lui Jackson Pollock, alți artiști din generația sa și de mai târziu ca Willem de Kooning, Mark Rothko, Robert Motherwell, Adolph Gottlieb, Barnett Newman, William Baziothes, Joan Mitchell, Lee Krasner, Helen Frankenthaler au schimbat convențiile acceptate până atunci cu privire la tehnica și subiectul ales, oferind o viziune diferită asupra picturii, prin spontaneitate, improvizație și o intuiție conectată la universul interior, inspirată din culturile antice și primitive. În cazul lor ceea ce se petrece pe pânză nu se rezumă la o imagine pictată, ci la un eveniment care

înregistrează momentul execuției și prin care ne putem imagina, mișcărilor, gesturile practicate în timpul procesului creativ.

Bill Viola este unul din artiștii care au recunoscut și stabilit importanța majoră a artei video, ca formă de exprimare în artele vizuale, începând din 1970. Opera sa analizează experiențe umane universale ca nașterea și moartea, ideea de purificare, conceptul de introspecție, transcendență și transfigurare sau descoperirea conștiinței și au rădăcini în arta estică și occidentală, precum și în tradițiile spirituale, inclusiv budismul Zen, sufismul Islamic sau mistica creștină.

Matt Collishaw face parte din generația artiștilor britanici formați la Goldsmith College, în Londra, spre sfârșitul anilor 1980, fiind inspirat de ritualurile și practicile religioase antice, ideea de sacrificiu și teme alegorice, studiind potențialul unor lumi imaginare, naturale și supranaturale în diferite contexte ce chestionează creația și distrugerea.

Anselm Kiefer este pictor și sculptor neo - expresionist german care analizează în mod ironic, posibilități de abordare a simbolurilor folosite de al Treilea Reich și devenite tabu după război, precum și dorința neînfricată de a se confrunta cu trecutul întunecat al Holocaustului și traumele experimentate de societatea modernă și contemporană, fiind astfel motivat și propunând noi perspective privind potențialul nerealizat al umanității și de asemenea rolul Germaniei în implicarea în destinul artei și culturii în general. Explorând o arie vastă a domeniului vizual plastic și investigând de la tehnică, texturi, materiale și dimensiuni, la multiple subiecte controversate, Kiefer e unul dintre artiștii care recontextualizează, distruge și reconstruiește din nou fără ezitare, experimentează continuu re folosind și transformând atât materia, cât și spațiul printr-un efort intelectual și fizic neîntrerupt.

Ținând cont de cercetările actuale efectuate de neurocercetători asupra artei și studiul aprofundat privind procesul creativ, remarcăm una din marile provocări ale științei de a înțelege și explica procesele, nivelele și etapele activităților neuronale la nivel cerebral în timpul procesului creativ. De asemenea studiul în laborator a operelor de artă, prin analiza pigmentilor, radiografierea, datarea cu radiocarbon, sau alte tehnici de ultimă oră, oferă o interpretare detaliată asupra tehnicii folosite de artist, culorii, compoziției, intențiilor acestuia, ș.a.m.d.

Desigur că analizând forme ale gândirii și procesul creativ într-un laborator, iar pe de altă parte a studia materializarea ideilor într-o operă de artă în alt context, ne ajută să ne reamintim „eterna eroare a științei” de a studia, după cum exemplifica Alan W. Watts, „curgerea râului prin analiza unei galeți cu apă luată din acel râu”. Prin această idee Allan W. Watts subliniază importanța esențială a analizei, nu doar a anumitor fragmente sau etape ce constituie parte integrantă dintr-un fenomen, ci a întregului spectru de procese și manifestări ce stau la baza respectivului fenomen în contextul în care acesta se desfășoară.

A studia artistul și opera de artă înainte, în timpul și după momentul creării, analizând întregul fenomen nu din curiozitate intelectuală, ci dintr-o necesitate spirituală, o dorință interioară de cunoaștere, ne oferă șanse și perspective de a contura diferite modele de gândire, percepție și prin aceasta posibilități noi de comunicare.

Un exemplu sugestiv este expoziția retrospectivă de la Tate Modern, Londra organizată în perioada 6 Oct. 2011 – 8 Jan. 2012 și intitulată "Panorama", a artistului german Gerhard Richter. Expoziția își propune o prezentare a operelor create în momente semnificative ale carierei artistului și evidențiază amploarea, diversitatea, complexitatea și originalitatea tehnicilor, ideilor studiate de artist în lucrările sale pornind de la picturile realiste bazate pe fotografii, care examinează portrete, peisaje sau evenimente istorice, până la cilclul picturilor abstracte, concentrate pe studiul armoniei culorii, texturii și tehnicilor de aplicare a culorii.

Separarea dintre artă și religie în modernism, pierderea controlului asupra simbolurilor religioase și semnificațiilor acestora, au generat în postmodernism și contemporaneitate momente de conflict, relaționate problemelor ideologice, etnice sau financiare, concentrând atenția artiștilor asupra crizelor individuale ale identității și recontextualizării.

În acest capitol am chestionat de asemenea principiile fundamentale de stabilire a criteriilor de evaluare a operei de artă, precum și modul de receptare și identificare a adevăratelor valori culturale promovate de instituțiile de artă. În vastul context al lumii artelor dominat de controlul Pieței de Artă Contemporană (Contemporary Art Market) chestionez : Care sunt conexiunile artei contemporane cu dimensiunea spirituală și tendințele artiștilor plastici de a se raporta la aceasta?

Capitolul IV. PROIECTUL INDIVIDUAL DE CERCETARE ARTISTICĂ

În capitolul IV explic procesul creativ și conceptele ce stau la baza celor două proiecte picturale, precum și tehnicile folosite și dezvoltate în cadrul acestei cercetări. De asemenea subliniez importanța surselor care au inspirat cele două proiecte și analizez complexitatea simbolurilor și patternuri-lor relevante pentru exprimarea ideilor dezvoltate în lucrările create.

Prin desen și pictură elaborez un limbaj plastic cu ajutorul căruia explorez concepte legate de timp, realitate, istorie și spiritualitate.

În proiectul „*Realități Multiple*” studiez teoria 'universurilor paralele' și posibilitatea existenței unor 'realități alternative' prin studiul figurii în mișcare, urmărind diferite ipostaze ale expresivității umane studiate într-un interval de timp delimitat. În cadrul acestui interval de timp, examinez momentele surprinse și înregistrate cu ajutorul aparatului de fotografiat, precum și stările afective, energia vibrantă și rezonanța emoțiilor transmise de persoana de alături, urmărind resursele informaționale utile, care mă ajută în reeditarea imaginilor fotografice într-o formulă narativă personală și o analiză vizual plastică meticuloasă. Prin „analiză vizual plastică meticuloasă” înțeleg organizare structurală detaliată a unor elemente estetice,

pornind de la detalii familiare ochiului și percepției, la cunoștințe legate de proporțiile geometrice ce mediază între ordine și diversitate. Cu ajutorul acestor elemente reușesc să reprezint caracteristici esențiale ale unor momente trăite.

Examinez care sunt factorii, manifestările, fenomenele și elementele sugestive care creează declanșarea unei narațiuni și care ne oferă informații utile pentru a reconstrui mental, iar apoi recrea printr-o posibilă aranjare sau organizare a materiei și energiei, imagini care să sugereze evenimentele trăite într-un anumit timp, spațiu și loc.

Poziția modelului, privirea, gesturile, acțiunile și intențiile acestuia sunt primele manifestări ce captează atenția, coordonate ce creează o stare de tensiune, liniște sau relaxare.

Studiez modul în care transferul de energie și materie, pornind de la semnalele, mesajele și ideile generate de gânduri și transmise cu ajutorul impulsurilor electrice neuronale, până la energia creată și transpusă pe hârtie sau pânză în timpul actului creativ, ne oferă noi perspective de exprimare și posibilități multiple de a redefini conceptul prin care înțelegem că „artistul se identifică cu obiectul creat (opera creată)”.

Originalitatea acestui proiect constă în recontextualizarea mesajului și reconfigurarea elementelor studiate, într-un spațiu nelimitat de variabile, în care portretul e analizat urmărind asemănarea, caracterul, expresivitatea personajului studiat în câteva dintre lucrări, dar și problematica privind abstractizarea figurii umane sau a ideii de 'figurativ', începând de la rezonanța, vibrația formei, până la disocierea și recompunerea acesteia în altă formulă vizuală care păstrează caracteristicile, trăsăturile distinctive ale modelului și elementelor ce-l încojoară.

„*Portal*„ sau „*Sanctuarul eternei fericiri*...” este influențat de un repertoriu vast de simboluri și imagini inspirate din iconografia Bizantină, arhitectura Gotică, arta Islamică și stilul Victorian din secolul al XIX-lea până la începutul secolului XX. În acest proiect caut să asimilez acele referințe care conectează experiența și memoriile personale cu imaginile care le compun într-un context narativ.

Ideea de immortalizare a unei identități pornind de la un caracter real, a unei stări de spirit sau concept într-o lucrare de artă au constituit preocupări majore în domeniul artei începând din Renaștere. În prezentul proiect acest concept e raționalizat pe baza unei proiecții a conștiinței de sine materializată într-o viziune personală cu caracter introspectiv.

Ideea acestui proiect a fost inspirată de mozaicul altarului din Capela Sufletelor Sfinte al Catedralei Westminster din Londra. De asemenea aranjamentul capelelor situate în coridoarele laterale ale catedralei, complexitatea materialelor, structurilor,

tehnicilor artistice folosite și monumentalitatea arhitecturii, mi-au inspirat forța creativă de a vizualiza dezvoltarea unui proiect pictural amplu.

Proiectând figura umană nud în diferite contexte, analizez corpul feminin ca subiect non-sexual, încercând să scot în evidență vulnerabilitatea ființei umane, a fiecăruia dintre noi și relația fragilă pe care o stabilim cu spațiul în care coexistăm. Experimentez și reconstruiesc printr-o serie de imagini o percepție personală diferită, asupra ideii de libertate, integritate, simplitate, deschidere și iluminare spirituală, căutând noi semnificații și simboluri ce ne pot iniția spre un rafinament al simțurilor și o perfecționare a conștiinței superioare.

Nuditatea reprezentată doar parțial ne trimite în zona ezoterică, dezvăluind valori estetice și morale doar celor inițiați în tainele și învățăturile ascunse ale 'adevărului' conținut dincolo de imagine, metaforă sau narațiune.

Centrul de interes în studiul figurii umane este direcționat în zona cerebrală, a părului, acesta servind în aceeași măsură ca voal protectiv pentru cea mai importantă și fragilă parte a corpului uman, creierul, dar și ca element distinctiv în stabilirea identității unei persoane. Aranjamentul buclilor, a șuvițelor de păr răsucite în spirale, cât și armonia estetică a formelor ondulate ale părului, fac referire în acest context la ordinea, simetria, dinamica existentă în fiecare celulă, țesut sau organ uman, cât și în organizarea structurilor neuronale ale creierului, complexitatea gândirii umane și abilitatea noastră de a produce idei, a le conștientiza și materializa.

Puterea noastră de a ne conecta la diferite nivele cu ajutorul eului nostru superior și imagina/experimenta diferite contexte, demonstrează capacitatea creierului uman de a accesa o sursă spirituală superioară de inspirație și posibilitatea acestuia de a fi stimulat, manipulat în anumite direcții, una dintre acestea reprezentând realitatea virtuală.

Ideea de portal studiată și reprezentată în câteva din compozițiile ce alcătuiesc acest proiect, îmi oferă șansa să analizez o realitate virtuală sau posibilitatea accesării unei noi realități, a unei deschideri spre ceva neexplorat, inexplicabil, care ne poate dezvălui un alt mod de cunoaștere, percepție și înțelegere a lumii.

Credințele culturilor native, ale strămoșilor noștri, privind semnificațiile simbolice ale părului capilar lung, natura spirituală și importanța acestuia, ne oferă o înțelegere profundă a frumuseții exterioare care vine dintr-un echilibru interior și energia pozitivă a ființei umane. Firele de păr uman ajută corpul nostru nu doar să funcționeze normal din punct de vedere biologic, oferind protecție, facilitând evaporarea transpirației sau reglând temperatura corpului, dar reprezintă și o manifestare fizică a dezvoltării spiritului permițând percepției extrasenzoriale conexiunea cu pământul și natura înconjurătoare, la diferite nivele, superioare celor pe care le percepem în mod obișnuit.

Conform anumitor ipoteze, părul acumulează memoriile create pe perioada timpului în care a crescut, reprezentând o extensie a sistemului nervos și a gândurilor noastre.

Caracterul metaforic și simbolic al elementelor reprezentate în acest proiect și relația pe care acestea o stabilesc cu personajul studiat, mă ajută să chestionez potențialul subliminal al mesajului și informației transmise.

Asemeni salutului și gestului „*Namaste*” care în hinduism înseamnă „*Salut Divinitatea din tine!*”, personajul reprezentat în diferite ipostaze și contexte în acest proiect invocă, printr-un gest de venerare, conștiința divină. Aceasta interferează cu conștiința umană, iar acest gest devine o metaforă, un mod de comunicare, o dorință de a accesa asemenea unui tunel cu sens dublu, un portal prin care personajul se adresează unui alt univers, unei zeități, unei alte entități, unui spațiu, unui peisaj, naturii, ș.a.m.d.

Poziția simbolică a mâinilor împreunate în poziție de rugăciune și gest de venerare, e binecunoscută în religiile vestice, una dintre mâini reprezentând universul spiritual nemărginit, în timp ce cealaltă mână reprezintă natura umană pământească.

Prin înfățișarea figurii umane pe jumătate îngenuncheată în majoritatea lucrărilor ce conectează cele două triptici precum și în tripticul principal, examinez tensiunea dintre grația fizică și cea divină, conflictul interior apărut în momentul abandonării conștiente a egoului în fața ordinii și armoniei Universale.

Observațiile din domeniul științific formează o platformă informațională care mă ajută să găsesc soluții în stilizarea, organizarea și simplificarea formelor, a patternuri-lor sau elementelor ce construiesc geografia interioară a compoziției, a mesajului vizual sau a fenomenului ce contribuie la semnificația mesajului transmis într-o reprezentare vizual plastică, un desen, o pictură, o lucrare de artă sau un ciclu de lucrări pe care-l dezvolt.

CONCLUZII

M-am concentrat în permanență asupra unor momente de pionierat din domeniul artelor, la schimbările radicale aduse de artiști, critici, teoreticieni sau gânditori ale căror idei, viziuni și preocupări se opun, de exemplu, valorilor culturii de masă și consumerismului apărute odată cu revoluția industrială și procesul de globalizare, promovate de cultura occidentală.

Proiectele dezvoltate în această cercetare urmăresc și probează efectul produs de diseminarea și recontextualizarea informației compusă din simboluri, pattern-uri, texturi sau semne organizate într-un registru compozițional și tehnic personal restrâns.

Scopul urmărit în cele două proiecte constă în sintetizarea datelor transmise într-o imagine sau o serie de reprezentări menite să ofere o mai bună receptare a mesajului vizual.

Etaplele ulterioare acestor studii urmăresc două principii de bază și anume să mențină vie acea „bucurie copilărească a descoperirii, permanent trează în interiorul nostru, care simte în spatele fiecărui colț neexplorat existența unor perspective cu totul noi”; un lucru de altfel foarte greu de realizat, cum menționa în unul din interviuri pictorul Neo Rauch și să examinez constant relația dintre compozițiile studiate și contextele în care fiecare dintre proiecte urmează să fie expus.

De menționat că această cercetare e raportată și face referire la studiile diferitelor domenii din sfera științei, fiind tratată din punct de vedere al teoriilor, metodelor și practicii artistice printr-o abordare metodologică personală și etică profesională integră. Ca urmare, studiile, teoriile și conceptele analizate oferă cercetării de față provocări la nivel intelectual, pun în balanță experiențele personale și participă la dezvoltarea bazelor teoretice ale domeniului de studiu. De asemenea pot chestiona sau propune răspunsuri problematicilor cercetate în alte practici profesionale și analizează o varietate de cunoștințe, informații teoretice și practice, ce ajută la înțelegerea conceptelor studiate care transcend granițele fiecărei discipline în parte.

Perspectivile rezultatelor oferite de această cercetare ne invită la meditație și acțiune în același timp, la a experimenta și extinde nivele ale conștiinței spre o treaptă superioară de conștientizare și abilitate de a înțelege, a transcende acele structuri fundamentale ale ființei umane, prin cultivarea unei spiritualități și descoperirea sursei din care să strălucească inteligența, creativitatea, intuiția, dragostea și fericirea interioară, despre care vorbește „omul Renascentist al filmului modern American”, David Lynch.

Realizând o sinteză a etapelor cercetate în cele patru capitole, privind căutarea unei spiritualități și identități de sine în contextul interdisciplinar al științelor și artelor, putem observa în modernism și mai nou în contemporaneitate nelimitatele oportunități privind mijloacele de exprimare și promovare a valorilor universale.

Analizând studiile privind modul de manifestare al formelor de energie și pattern-urilor, proceselor ce stau la baza formării lor și repetiția acestora în lumea reală pe care o experimentăm, testez un raționament și un limbaj vizual personal cu ajutorul căruia îmi explic cauzele și efectele ce generează ordinea ciclică a evenimentelor trăite și care stau la baza experiențelor personale. Acest principiu pe care urmăresc să-l elaborez în fiecare proiect pictural, mă ajută să reflectez asupra unor momente conștientizate ca puncte de referință în viața personală și să extind înțelegerea asupra sinelui și propriei persoane.